

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
EGE ORMANCIK ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

EGE BÖLGESİNDE ODUN KÖKENLİ ÜRÜN SANAYİNİN MEVCUT DURUMU VE GELİŞİM POTANSİYELİ

GİRİŞ

Türkiye’de çoğunlukla emek-yoğun işletmeler konumunda olan odun hammaddesine dayalı sanayiler üretim kapasitesi açısından imalat sanayi içinde 5. sırada yer almaktadır. Özellikle kereste sanayi toplam tesis kapasitesinin % 81’ini ve odun hammaddesi işleme gücünün ise % 69’una sahiptir. Makro düzeyde bu sanayinin önem kazanmasının önemli nedeni çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmelerle temsil edilmeleri ve kırsal alanda yaygın bulunmalarıdır. Bu durum Ege Bölgesi içinde geçerlidir. Dolayısıyla sanayi yapısının dönemsel olarak incelenmesi, güncellenmesi, değişimlerinin gözlenmesi ve sorun-beklentilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun bölgesel bazda yapılması, bölgesel farklılıkları da ortaya koyacaktır.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışmada Ege Bölgesini temsilen Denizli, İzmir, Balıkesir ve Muğla orman bölge müdürlüklerinden ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlardan veriler toplanmış, yerinde tespitler yapılmıştır. Alınan veriler ışığında yapılan arazi ve anket çalışmaları materyalin önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

180 işletme ile anket çalışmaları yapılmıştır. İşletmeler çalıştırdıkları işçi sayıları esas alınarak *küçük (1-9 işçi)*, *orta (10-24 işçi)* ve *büyük (25 ve üzeri işçi)* grup işletmeler olarak sınıflandırılmışlardır.

Araştırma bulguları iki temel başlık altında toplanmıştır. İlk bölümde bölge genelinde yapılan güncelleme ve sonuçları irdelenmiş, son bölümde ise örneklenen işletmelerle yapılan anket çalışmaları değerlendirilmiştir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Çeşitli kaynaklardan sağlanan ve yerinde tespitlerle belirlenen bölge genelindeki toplam işletme sayısı 2000 yılı sonu itibarıyla 1307’dir.. Bu işletmelerin tek vardiya üzerinden toplam kurulu kapasiteleri 2.266.329 m³/yıldır. Kurulu kapasitelerin %64.4’ü (1.463.900m³/yıl) kullanılmaktadır. İşletmelerin % 95’i küçük işletmelerdir. Sektörde ortalama 4,5 kişi istihdam edilmektedir. Hammadde temin mesafe ortalaması 121,5 km dir. Bölge sanayi önemli oranda ibrelili ağaç işlemektedir (% 76.9). Bu oranın % 26.4’ünü yabancı menşeli ibrelili ağaçlar oluşturmaktadır. Bunu % 17.4 ile kavak ve % 5.7 ile yapraklılar izlemektedir. İşletmelerin % 18’i ithalat ağırlıklı çalışmaktadır. Odun hammaddesi işleyen yöre işletmelerinin % 72’si kereste, % 16’sı ambalaj, %9’u kereste+ambalaj, % 2’si levha ve % 1’ide selüloz alanında faaliyette bulunmaktadırlar.

Yöre işletmeleri ortalama 20,4 yıldır faaliyetlerini sürdürmektedir. Çoğunlukla hukuki yapısı farklı (*limited anonim vb.*) olmakla beraber aile işletmesi şeklindedirler(%70.5).İşletmesermayelerinin yarısından fazlasını ve yatırımlarının önemli bir kısmını öz kaynakları ile finanse etmelerine rağmen kısa vadeli banka borçlanmalarına da gitmişlerdir. Yabancı ortaklıklara sıcak bakmamaktadırlar. İşletmecilerin ortalama eğitim süreleri 10,2 yıldır. İşletmelerin ana pazarını inşaat sektörü, doğrama ve mobilya-döşeme alt grupları oluşturmaktadır.

İthalat ise (*tomruk ağırlıklı*) son yıllarda önemli oranda artmıştır. Ana ithalat limanları

İstanbul, Gemlik ve Aliğa'dır. İthalat nedenleri olarak istenilen nitelikte yerli malın zamanında istenilen fiyat ve miktar olarak temin edilememesi, müşteri istekleri ve çeşit bulundurma gereği olarak belirtilmiştir. Talep ve finansman yetersizliği eksik kapasite ile çalışmanın başlıca nedenleri olarak görülmektedir. Orman idaresiyle üretim sorunlarının yanı sıra önemli oranda da bürokratik engellerden ve bölgesel piyasa isteklerinin dikkate alınmamasından kaynaklanan problemleri vardır. İstekleri ana başlıkları ile şöyle verilmiştir: İhalelere sektör dışından katılımın engellenmesi, istif ebat ve evsafirlerinin düzenlenmesi, kağıt üzerindeki fazla ölçümlendirmelerden kaçınılması, dikili satışların yaygınlaştırılması, kalifiye elemanlar tarafından kesimlerin yaptırılması ve üretimin bekletilmeden getirilmesi, talebe göre üretim yapılması, fiyatların istikrarlı olması ve önceden fiyat ve miktar olarak ilan edilmesi, peşin ödemelerde indirim sağlanması, vade farkının 6 aya çıkarılması, tek bankaya bağlı olarak çalışılmaması, istiflerin daha küçük miktarlarda yapılması, özellikle reçine istihali yapılan ormanlardaki üretimden çıkan yabancı maddelerin (*çivi, teneke vb.*) önlenmesine yönelik tedbirler alınması, üretim esnasında sektör temsilcilerinin de görüşlerinin alınması. İşletmeler yaşanan sorunların kökenini dışsal etmenlere bağlamaktadırlar. (Belirsizlik, ülke şartları vb.) Yapılan özelleştirmelerin (ORÜS-SEKA) ise gerekli olduğunu, fakat piyasa tekelleşmesini önlemek için devletin etkin denetimi gereğine dikkat çekmektedirler

Bazı öneriler kısaca aşağıda verilmiştir;

İşletmelerin kendi aralarında işbirliğini artırması, ana-yan sanayi kollar itibarıyla dayanışmaya gidilmesi, yatay-dikey entegrasyon imkanlarının araştırılması, eğitim, koordinasyon, teknoloji, bilgilendirme, finansman, rasyonel kaynak kullanımı vb. konularında etkinlik ve verimliliklerinin artırılması katılımcılık ilkeleri dahilinde ele alınarak desteklenmelidir. Verimsiz, uyum sağlayamayan işletmelerin tasfiyesi yada başarılı olabilecekleri diğer faaliyetlere yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Böylelikle hazırlık aşamalarında başarılı olan yeter sayıda işletme sağlam yapılara kavuşturulmuş olacaktır.

Avrupa Birliği sektörü, yenilenebilir kaynak kullanımı nedeniyle sürdürülebilir kalkınma

için örnek model olarak belirlemiştir. Türkiye için de bu model gerek orman-halk ilişkilerinin iyileştirilmesinde gerekse ormanların devamlılığı ve orman işletmeciliği açısından önemli görülmektedir.

Avrupa Birliği'nde kırsal kalkınma ve küçük işletmelerin desteklenmesi ve örgütlenmesine yönelik çok sayıda ve farklı nitelikte mali destek ve fon bulunmaktadır. Bunların önemli bir bölümünden Türkiye'nin de faydalanması söz konusudur. Odun kökenli ürün sanayilerine yönelik yapılacak çalışmalarda bu kanallar da mali ve teknik destek vb. açılardan devreye sokulmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin kırsal yapısı göz önüne alındığında, örgütlenmelerinin kooperatifleşme ve uzman birlikler oluşturma yoluyla olması en uygun çözüm olarak görülmektedir.

Türkiye genelinde ormancılık ve ormancılığa dayalı sanayiler konusunda politikaların ve eylem planlarının belirleneceği bir komite oluşturulmalıdır. Komitede; odun hammadde üreticileri, sanayi kolu temsilcileri, devlet, kooperatif, oda, birlik ve tüketici temsilcileri, konu uzmanları ve lüzum görüldüğü takdirde çağrılı olmak üzere diğer katılımcılar yer almalıdır. Komitenin bölgesel bazda alt birimlerinin bulunması etkinliğini artıracaktır. Bu komitenin görevi karar alıcılarla koordinasyonu sağlamak, öncelikleri belirlemek, eylem planları hazırlamak ve uygulamak, dış pazarları takip, işletmelerin sorunlarını belirlemek ve konularıyla ilgili diğer faaliyetlerde bulunmak olarak kısaca özetlenebilir.

Teknik Bülten No:16,

Yayınlanma Yılı: 2002,

Kurum İsmi: Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü,

Yazarlar: Dr. Fevzi BİLGİN, Zerrin AY, Musa AKKAYA

Adres: Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Mustafa Kemal Bulvarı No:75, 35515 Zeytinalanı/Urla/İZMİR

Tel: 232 7663495

Fax: 232 7663499

E-posta: egearastirma@ogm.gov.tr,

Web sitesi: www.efri.gov.tr